

ОРГАНИЗАЦИЈЕ КОЈЕ ВРШЕ ПОСЛОВЕ ОД ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА И ОДГОВОРНОСТ ЗА ШТЕТУ

Истичући начело самоуправљања друштвено-политичких заједница и радних организација Устав СФРЈ је логично посебно истакао и начело одговорности ових организација за штету коју физичким и правним лицима проузрокују њихови службеници. Стога Устав СФРЈ изричито прописује: „Свако има право на накнаду штете коју му, у вези с вршењем службе или друге делатности државног органа, односно организације која врши послове од јавног интереса, причини својим незаконитим или неправилним радом лице или орган који врши ту службу или делатност“ (чл. 69, ст. 1). Није спорно који су органи државни органи и да се под овим појмом подразумевају и све друштвено-политички заједнице али у пракси може бити спорно које организације врше послове од јавног интереса. Тешкоћа у налажењу садржине појма ове организације је у томе што Устав СФРЈ у својим одредбама за самоуправне организације употребљава више назива, тако, на пример: органи друштвеног самоуправљања (IV, ст. , 6, 10, 11; VII, ст. 2); организације које врше послове од јавног интереса (IV, ст. 6, 10; чл. 69, ст. 1); организације које врше послове од посебног друштвеног интереса (чл. 9, т. 8, ст. 3); организација која има јавна овлашћења (чл. 84, ст. 2); самоуправна организација (чл. 84, ст. 3).

У први мах, у вези са питањем одговорност за штету, чини се непотребним ово разликовање државних органа од самоуправних организација пошто би у нашем праву ширим тумачењем све радне организације вршиле послове од јавног интереса или је због извесног јавног интереса допуштена делатност одређене радне организације. На такав закључак упућује и Устав који изричито прописује да се радна организација „оснива као предузеће или друга привредна организација за делатности у области привреде, или као установе или друга организација за делатности у области образовања, науке и културе, заштите здравља, социјалне заштите или других друштвених служби“ (чл. 13, ст. 2). (1) Међутим, и поред тога што би овај појам радне организације који даје Устав упућивао на закључак да све радне организације врше послове од јавног интереса и да према томе и одговарају сходно наведеној одредби Устава о одговорности (чл.69)

---

(1) Проф. В. Иванчевић објашњавајући појам организације из ове одредбе Устава (чл. 69, ст. 2) истиче: „(...) ту треба разумети све привредне организације као и установе које врше послове од јавног интереса и које имају признато својство правне особе по неком другом законском основу“. Одговорност државе за штету нанесену грађанима протуправним понашањем службених особа („Наша законитост“, 1964, бр. 1—2, с. 28).

потребно је ближе одредити појам организације које има у виду Устав јер овако одређен појам није довољно прецизан. Кад Устав, не употребљавајући израз „радна организација“, истиче да организације које врше послове од јавног интереса одговарају за штету исто као и државни органи кад штету проузрокују јавни службеници, може се сматрати да је законодавац у погледу одговорности извршио извесну класификацију радних организација и да од ове класификације зависи по којим ће правилима одговорати поједине радне организације. Прво, постоје радне организације које могу своју делатност вршити као и сва правна лица па чак и по посебном правном режиму али се у односима са странкама појављују са једнаком вољом. Друго, постоје радне организације које могу вршити делатност тако да су законом овлашћене да по посебном правном режиму врши и послове од јавног интереса односно од посебног друштвеног интереса али се у односу према странкама јављају са јачом вољом па су стога дужне да у управним стварима примењују управни поступак и доносе управна акта. У првом случају, кад радне организације врше делатност као и остала правна лица и ступају у односе са странкама с једнаком вољом, оне одговарају по општим правилима о одговорности за друго. У другом случају, кад Устав истиче да организације које врше послове од јавног интереса одговарају као и државни органи, можда би се могло закључити да је Устав имао у виду оне организације које врше послове од јавног интереса али кад ове послове врше на основу јавних овлашћења која одређује Устав и закон (чл. 84, ст. 2 Устава СФРЈ) и кад вршећи ова јавна овлашћења „могу у појединачним стварима решавати о правима и обавезама или на основу закона примењивати мере принуде или ограничења, само у законом прописаном поступку у коме је свакоме дата могућност да брани своја права и интересе и да против донесеног акта употреби жалбу или друго законом предвиђено средство“ (чл. 156, ст. 1; в. и чл. 158 и 159 Устава СФРЈ). То би другим речима значило да се овде има у виду она делатност кад је организација овлашћена да доноси управна акта и кад се према томе у односу према странкама јавља са јачом вољом. Тумачење да израз „организација која врши послове од јавног интереса“ из чл. 69 Устава има у виду организације које имају Уставом и законом одређена јавна овлашћења изгледа да има и Зак. о изменама и допунама Зак. о општем управном поступку („Сл. л. СФРЈ“, бр. 10/1965) који прописује да су дужне да примењују управни поступак „радне и друге организације кад у вршењу јавних овлашћења решавају“ о правима, обавезама или правним интересима појединца, правног лица или друге странке (чл. 1). Као што видимо овде није употребљен израз „организација која врши послове од јавног интереса“ већ се изричито истичу јавна овлашћења. У том смислу и Основни зак. о установама („Сл. л. СФРЈ, бр. 5/1965) истиче да „установе могу вршити одређена јавна овлашћења поверена законом или на основу закона другим општим актом скупштине друштвено-политичке заједнице (чл. 9, ст. 1). Установа врши поверена јој јавна овлашћења на начин и под условима прописаним законом“ (чл. 9, ст. 2).

У прилог схватања да је чл. 69 Устава изразом „организација која врши послове од јавног интереса“ имао у виду организацију која има

јавна овлашћења наводи и чињеница да је ова одредба Устава у ствари истакла начело да и државни органи као и организације које врше послове од јавног интереса односно са јавним овлашћењима, иако врше своју делатност са јачом вољом, одговарају за штету. Да се није хтело то да подвуче не би било нужно уносити у Устав одредбу на основу које и организације које врше послове од јавног интереса начелно одговарају као и државни органи јер је опште познато да све организације одговарају за штету по општим правилима о одговорности за другог. И без ове одредбе Устава радне организације би свакако одговарале за рад својих службеника и радника по општим правилима о одговорности.

Према томе, можда би се могло сматрати да је чл. 69 Устава СФРЈ истакао начело да ће државни органи и друштвено-политичке заједнице као и радне организације које врше послове од јавног интереса са јавним овлашћењима одговарати за штету по истим правилима. Следствено томе, уколико за друштвено-политичке заједнице и државне органе има посебних правила о њиховој одговорности за штете које проузрокују њихови службеници ова би се посебна правила примењивала и за штете које проузрокују службеници организација које врше послове од јавног интереса али кад ове послове врше са јавним овлашћењима.

Не упуштајући се у детаљније расправљање уставне класификације радних организација које заслужује посебну пажњу, истакао сам само неколико момената у вези са питањем објашњења израза организације која врши послове од јавног интереса који можда могу нешто допринети лакшем разумевању овог у извесној мери непрецизног израза у чл. 69 Устава. Потреба за правилним тумачењем овог израза од посебног је значаја због примене одговарајућег система одговорности за штету.

Д. Ђ. Денковић

ПРАВНА ЗАШТИТА МАЛОЛЕТНИКА У ШВАЈЦАРСКОЈ

Истраживања, која су досада извршена, указују на низ разноврсних фактора који доприносе криминалитету малолетника, међу којима нарочито значај имају поступци и старање родитеља о својој деци. Злостављање деце, недовољно старање о њиховом физичком и душевном здрављу и развоју, недовољно и нарочито лоше васпитање као и потпуно занемаривање образовања детета свакако су чести узроци запуштености деце и малолетника. Када се малолетници налазе у оваквим ситуацијама, тада је најмањи повод довољан да отпочну са вршењем крађа, превара и тежих кривичних дела. Сигурно је да су за овакве ситуације у великом броју случајева одговорни у првом реду родитељи а ређе и друга лица која су по закону или по примљеној обавези дужна да се старају о детету односно малолетнику, као што су старалац, усвојилац, очух, маћеха и др.

У циљу отклањања овог основног узрока запуштености малолетника предузима се у разним земљама у зависности од прописа и преко одговарајућих органа низ мера ради консолидације породице која је као дру-